

REFİK NEVZAD'IN BİR ESERİ

Osmanlı Sosyalist Fırkası Kütüphanesi'nin yayınladığı ilk broşür ünlü sosyalist Dr. Refik Nevzad'ın **SOSYALİZM VE REHBER-İ AMELE** adlı eseridir. 1327 de (1911) Ankara Vilâyet Matbaasında basılan bu eser kırmızı bir kapak içindeydi ve 64 sayfalıktı.

Önsöz, Dr. Refik Nevzad'la İbnüttahir İsmail Faik'in imzalarını taşıyor. Bu önsözden öğrendiğimize göre:

- A) Partinin Türkiye'de kurulmasına ve gazetesinin yayımına engel olunmaktadır;
- B) Sosyalizm mesleği ile Partinin fikirlerini yayyan gazeteler kapatılmış, yazarlar hapsedilmiş ve sürgüne gönderilmiştir;
- C) Partinin merkezini Paris'e taşımak zorunda kalmışlardır;
- D) Paris'te, Partinin fikirlerini yaymak üzere, **BEŞERİYET** çıkarılıyordur;
- E) Emekçi halk için bir kitaplık kurulmuştur;
- F) Birinci kitap uygarlık ve basın dünyası ile işçilere sunulmaktadır.

Sözü sosyalistlere bırakalım:

«Bugünkü hükümeti meydana getirenlerle örfi idarenin tâbiyet ve emri altında inliyen Mebusan Meclisi ve üyelerinin, burjuva denilen ve özel çıkarlarından başka ekonomik hedefleri olmıyan bir takım eli keşkül-lü açlardan teşekkül ettiği cihetle, özel çıkarlarının sağlanmasına engel ve demirden set olmak isteyen «Osmanlı Sosyalist Fırkası»nın Türkiye'de teessüsüne ve fikirlerini yayyan gazetelerin (Sosyalist, İnsanîyet, Medeniyet, İştirâk) yayımına mâni oldular.

Mesleğimizin doğruluğuna, kutsiyetine meşru olu-şuna vicdani kanaatimiz ve bu ulvî meslek sayesinde, ahali arasında mevcut olan sınıf zıddiyetinin kaldırı-

labileceğine yürekten inandığımız cihetle mesleğin temelinden ayrılmıyoruz. Bu temelde dimdik durduğumuz içindir ki, bugünkü Hükümetin hükümlerlik gazabına hedef oluyoruz.

Bugünkü Hükümet, İstanbul'da organ olarak basının meydanına attığımız gazeteleri tatil ederek, yazarlarını da bir tarafa hapis ve nefyettiği içindir ki, maalesef, Sosyalist Fırkasının merkezini Paris'e nakletmeğe mecbur olduk.

Paris'te, parti organı olarak BEŞERİYET gazetesini çıkarıyor; ve, Örfi Harb Divanının, Vükelâ Meclisi'nin hakkımızdaki haksızlıklarına rağmen mesleğimizden dönmüyor, azim ve sebatla çalışıyor.

Mesleğin yayılması ile fikri irşatlarımıza tercüman olarak sosyalizm mesleğinin Türkiye'de de âmme rağbetine mazhar olması için, çalışan halkımıza bir emek armağanı olmak üzere «Sosyalist Fırkası Kütüphanesi» kurduk.

Bugün birinci numarasını teşkil eden «Sosyalizm ve Rehber-i Amele» (Sosyalizm ve İşçi Kılavuzu) adındaki kitabımızı medeniyet ve basın âlemi ile proleter amele takımına sunuyoruz.

İkinci numarayı teşkil eden «Köylü Kardeşlerimiz» adındaki sosyalist eser de basılmak üzeredir.

Çalışmak ve gayret bizden, Partinin yayın ve propagandasına yardım da çalışan proleter ahalimizden!»

Önsözden sonra, yazarın ifadesi geliyor. Bu ifadeden anlaşıldığına göre, eser hem tercüme hem de telif tir.

Refik Nevzat diyor ki:

«Andre Hes ile Puvason, Lafarg, Vayyant arkadaşlarımızın Fransız proleteryası denilen ve emeğiyle geçinen amele ve işçi takımının siyasî öğretim ve eğitimi uğrunda kaleme almış oldukları nefis ve seçme eserle-

rin mütalâası sonucu olarak gerek çevirme, gerekse telif yolu ile kaleme aldığımız şu kitapçağızı Osmanlı emekçilerinin inceden inceye gören hamiyetli gözleri önüne seriyoruz.

Kalbimizdeki niyet hâlistir, mesleğimiz ulvidir. Umarız ki, Partimizin organı olan kitaplarımız, taraf-sızca gözden geçirilerek, kardeşçe tenkitlerle tahlil edilsin.

Biz insan yoksulluğunun duygularını aktarıyoruz. Mensup bulunduğumuz meslek yani sosyalizm sayesinde, insan sefaletini ortadan kaldırarak, yerine —umumi saadeti üstüne alan— mutlu bir insan toplumu getirmesine küçücük olsun bir yardımda bulunabilirsek, yeryüzünde payımıza düşen insanlık görevini küçük bir parçasını yerine getirmiş oluruz.

Bu küçük vazifenin yerine getirilmesi maksadiyledir ki, bu kitabı artsız arasız tettebbular sayesinde vücuda getirerek medeni basın meydanına sunuyoruz.»

Dr. Refik Nevzat, sosyalizm konusunda kelimenin tarifi ile giriyor:

«İşte, Fransızca bir kelime ki, Türkçe muadili, Osmanlı dilinde yoktur. Yani, Fransızca olan bu kelimeyi Türkçeleşmiş itibar ile kabul edeceğiz. Lâkin gerçek anlamını iyice anlamadan, öğrenmeden kabul etmekte mâzuruz. Şemsettin Sami Bey, Lûgatinde «sosyalizm» kelimesini şöyle tarif ediyor: «İnsanlar arasında cemiyet ve umumi ortaklık kurarak dünya mallarını ve özellikle mülk ve servet maddelerini başka bir biçimde sokmak amacıyla teşekkül etmiş bir tarik ve özel cemiyet.»

Fransızca olan bu kelime, bence «sosyalist» kelimesinden kök almaktadır. Sosyalist: İnsan toplumuna ait demektir.

Sosyalizm kelimesi Avrupada hemen moda hükümdededir. Herkes bundan bahseder, ve, aklımın erdi-

ği derecede, bu mesleği tenkide girişir. Hattâ, herkez iyi sosyalizmi kötüsünden ayırd edemeksizin «sosyalistim» der.

«Sosyalist» demek, sosyalizm tarafını tutan demektir.

İşçinin yoksulluğundan müteessir olup, yoksulların talihsizliklerine karşı insanca güzel duygular taşıyan her adam «sosyalist» zümresine mensubum, der. Bu da herkesçe böyle tanınmıştır. Oysa esas mesele bu değildir. Şüphesiz her sosyalistin bir kalbi olması gerekir. Lâkin sosyalist olmak için yalnız bir kalbe mâlik olmak yetmez.

Her sosyalist, günümüzde mevcut olan eşitsizlikle adaletsizlikten dolayı isyan yoluna atılmış bir adam demektir.

Henüz bu, sosyalizm demek değildir. Çünkü sosyalizm, temel organizasyonunda fena olan insan toplumunu değiştirmek, tabii gerekliliği olmıyan bütün köleliği kaldırarak, o toplumu dayanılabilecek bir duruma irca etmek demektir. Bundan başka, bir de insanlığın üstüne cehaletle dalâletin yığıdığı kötülükten kurtarmak için, içtihat erbabının günlük aksiyonu demektir... Sosyalizm bir nevi insan psikolojisinden ibâret değildir. Kuvveden fiile çıkması yani aksiyon haline geçip uygulanması mümkün bir nazariyedir.»

Dr. Refik Nevzad, burada, şöyle bir sual soruyor:

—«Bu sosyalist nazariyesini kim icat etti?»

Büyük Fransız Devrimi'nden beri, Baböf veya bundan sonra gelen filozoflar, sosyalist mesleği üzerine, pek çok ciltler yazdılar. Bu felsefe kitaplarının okunması faydasız değilse de, henüz sosyalist olmıyanlar için, sosyalizmin tavsifini o kitaplarda aramamalıdır. Zira, bunların arasında aykırılık ve tezat vardır. O derecede ki, birbirleriyle pek çok defalar tartıştılar ve kalem savaşları yaptılar. Fakat, bu kalem ve fikir çarpışmalarından bir semere hâsıl oldu. Bununla beraber bu

felsefe kitaplarını derin derin okumağa da hacet yoktur. Çünkü, sosyalist nazariyesi Baböf, Sen-Simon ve şakirtleri, Kabe, Owen, Furiye, Sismondi, Karl Marks, Prudon ve daha sair bilginlerin yapmacık icadından ibaret değildir. Bunun aksine, bu bilginlerin kitapları, binlerce kişinin fikirlerinin birbiriyle karşılaşma ve çarpışmasından fıskıran nâgihânî bir sosyalizm ile çok kalabalık bir yığına ait insan psikolojisinin tercümanından ibaret bir meslektir. Bundan başka da, sosyalizm mesleği bir kitapta, bir risalede izah ile yetinilen âni bir teori sonucu değildir. Bu meslek, devamlı faaliyet içinde yuvarlanan amele takımının canlı mesleğidir. Amele sınıfı o mesleği tedricen ve elzemiyeti nisbetinde —halinde demiyoruz— teşkil ve tesis eder. O mesleği iyice anlayabilmek için o icat fikrini taşıyan kalabalık yığına girip, onun hayatiyle ve o hayattaki geçim tedariki acısı ile yaşamak lâzımdır.

İşte o vakittir ki, sosyalist olmak fikri ve sosyalistlerle ilişkiler kurmak arzusu insanda doğar. Bununla da, içinde yaşanılan çevrenin eseri olan işçi aksiyonu iyice beli olur. Hattâ kayıtsızca bir insan, sendika üyesi olsa, iştirak-i â'mâl cemiyetine girse yeni bir insan toplumu biçimi içinde bulunulduğuna dair o insana bir yenileşme duygusu uyanır. Ve, ondan daha mükemmel bir toplum cenini için de dimağında bir icat eder. Bu halde de, insan dimağında, sosyalist mesleğinin tarif ve tâbiri hakkında vuzuh peyda olur.»

Refik Nevzad, Enternasyonal Sosyalist Kongresinde kabul edilen resmî tarif ve formül hakkında şu bilgiyi veriyor:

«1896'da Londra'da 1900'de Paris, 1904'de Amsterdam beynelmilel Sosyalist Kongresinde, bütün memleketler sosyalistlerinin kabul ettikleri gayet muhtasar resmî tarif ve düstur, pek güzel meydana çıkmıştır:

- 1) İşçilerin beynelmilel itilâf ve umumî müşterek hareketleri;
- 2) Mülki kuvvetlerin zapt ve istirdadı için —yani

demokrasi yolundan oyla meclise girmek— işçi sınıfının bir fırka halinde olarak politik ve ekonomik örgütü;

- 3) Üretim ve mübadele vasıtalarının sosyalizm mesleğine uygun bir surette yapılması, yani çeşitli kapitalist sosyetelerin «İçtimaiyyun ve ya İştirakiyyun» toplumu haline çevrilmesi.

Formül diyor ki: Sosyalist Partisi bir «sınıf partisi» dir. O halde, demek oluyor ki, varlığı «mücadele-i sunûf» yani sınıflar arasındaki savaşa kaimdir; ve bütün sosyalizm icraatı da bu mücadelenin teşhisi üzerine dayanmaktadır.»

Refik Nevzada göre :

«Sınıf savaşlarını, sınıflar arasındaki mücadeleleri anlamak için ahalinin sınıflarını bilmek gerektir. Sınıfların sosyalistler tarafından icad edildiğini zannetmemeli. Bunun aksine, bu sınıflar, sosyalizm icad olunmazdan önce de vardı. Sınıflar, önemli endüstrinin zuhuru ile meydana çıkmıştır.»

Broşürün bundan sonraki paragrafları şunlardır :

- A) Sınıf zıddiyeti;
- B) Küçük tâcirler,
- C) Köylüler,
- D) Sermaye nasıl artar?

Refik Nevzad, 29'uncu sayfadan itibaren, **ÖZEL MÜLKİYET** meselesini ele alıyor; ve, sosyalistlerin şahıs mülkiyeti için ne düşündüklerini açıklıyor :

«Asıl maksat, bu istihsal âletlerinin, üretim araçlarının ve avadamlıkların «iştirakine» dönmektir. Bu şahıs mülkü meselesi üzerine pek çok ısrat etmek isteriz. Zira, herkes sanacak ki, sosyalistler şahsi mülkün en büyük düşmanıdırlar. Hattâ, buna misal olarak Prudon'un dediği; «şahsi mülk bir hırsızlık eseridir»

—yani mülkiyet hırsızlık demektir— cümlesini zikrediyorlar. Oysa bilmiyorlar ki, Prudon şahsi mülkiyetin en birinci ve hattâ en büyük savunucularından birisidir. Çünkü, Prudon yalnız bugünkü sermaye ve servet sahibi adamların şahsi mülklerini muahaza etmek istiyerek bu cümleyi kullanmıştı.

Ne olursa olsun! Biz eminiz ki, bunun tamamıyla aksine, **SOSYALİZM HERKESE BİR ŞAHSİ MÜLK TEMİNİNE SEBEP VE VASITA OLACAKTIR.**

Binlerce işçinin tümünde mülk olarak ne var? Gündelikleri değil mi? Bu gündelikleriyle hemen hemen ölmeyecek kadar geçinmeğe muvaffak olabiliyorlar. Olabiliyorlarsa ne mutlu onlara!

Kuvveden fiile çıkarılacak maksat da zenginlerin şahsi emlakını ref' ve ilga etmekten başka bir şey değildir. Zira, bu veçhile herkese sığınmak ve yaşamak için gerçek bir şahsi mülk sağlanacak, ve yine bu veçhile hayatın büyük ihtiyaçlarının en gereklileri kolaylaştırılmış bulunacaktır.

Bize sual sorularak dense ki:

— Bu şahsi mülk neden ibaret olacak ve ne üzerine dayanacaktır?

Cevap olarak deriz ki:

— Bizim maksadımız bütün üretim araçlarını (alât ve edevat-ı imali) sadece müşterek olarak imal etmek değil mi? O halde bütün ticaret maddeleri, elbise, özel hayat maddelerinden sayılan eşya takımı ve saire tasarruf ve istimlâke elverişli olmalıdır.

Üretim araçları, başka bir deyişle, üretim vasıtaları, kapitalist tarafından «sermaye» adı ile yâd olduğuna göre: —Ve sosyalistler de o sermayeyi yani kapitali, mesleklerine uygun bir surette avâmın hakimiyeti eline vermek istediklerine göre— sosyalistlere «sermayeyi mahvedenler» taraftarı deniyor.

Böyle bir fikir hem münasebetsiz, hem abestir, saçmadır. Çünkü, sosyalistlerin istedikleri şey, sermayeden olan üretim araçlarının ortadan kaldırılması değildir —zira, onsuz mahsul ve ürün olmaz— bunun aksine, bu sermayenin özel tasarruf biçimini değiştirmektir. Biz, o sermayeye, o kapitale «iştirakiyyun» mesleğiyle mütenasip bir insan toplumu biçimi vermek isteriz. Başka değil!

Özet olarak şunu söyleyebiliriz ki, sosyalizm mesleği şahsi sermaye emlakından doğan ve husule gelen gelir hasılat ve imtiyazlarını ortadan kaldıracaktır. Başka bir kişinin emeği sonucundan biriken hasılatı bütün avama ayırmak için «iştirakiyyun» mesleğini tercih ediyoruz. Sınıf savaşı kalkacak, müteaddit sınıflar olmayacak.

«İştirakiyyun» mesleği nazariyesini böylece anlayıp kabul ettikten, gündelikçi ve amele için tasavvur edilecek saadet ve adaletin ancak bu meslekte mevcut olacağı kavranıp benimsendikten sonra «sosyalist» dövüşücülerden olmaktan çekinmek isteyenler; bilinmez artık bulunacak mı?

Lâkin, böyle zengin ve fakiri olmayın bir toplumu teşkil ve idare etmek kâbil mi? Öyle bir toplum ki, bütün fertleri çıkarları ortak işçiden, emekçiden meydana gelsin?

İnkılâp şartlarına riayet ederek, bizim tasavvur ettiğimiz toplum, birdenbire, «iştirakiyyun» toplumu haline gelebilir mi? Bunu da şöyle bir misal ile gösterebiliriz. Lâkin bu misale ancak bir faraziye değeri vererek zikredeceğiz. Farzedelim ki, bugün, yarın bütün sermaye ve servet sahipleri menfaatperestâne bir arzu ile yeryüzünün bir tarafında toplansınlar. Yine farzedelim ki, çalışmaksızın senedat hisseleri ve iradiyle geçinen servet sahibi pek çok zatlar da bunlara katılsın... «İştirakiyyun» mesleğinin vücudunu kabul

etmek nazariyesi kolaylaşıyor.»

Broşür yazarı, «İşçi Partisi Örgütü» başlığı altında sosyalizme ne vasıta ile ulaşılabileceğini araştırıyor.

«İşçi sınıfı sosyalizme elverişli bir hale nasıl getirilecek? Sendika, kooperatif, demokrasi esası üzerine murahhas danışma heyetlerine girmesi (Belediye, Devlet Şûrası, Umumi Meclis ve Millet Meclisi üyelerinin arasına girmek).

Sosyalizm mesleğine girmek için kime müracaata mecburuz? Kimin, kimlerin dikkat nazarını çekmeliyiz?

Bu sorunun en basit cevabı; yevmiyeci takımının dikkat nazarını çekmeğe mecburuz, değil midir?

O halde, yevmiyeciler, gündelikçiler, başka bir deyişle ameleler, işçiler, hangi sınıftan olurlarsa olsunlar, ne işle uğraşırlarsa uğraşsınlar mutlaka sosyalist olmaları lâzımdır!

Amelelerin, işçilerin renkleri, nesilleri ırkları, dinleri, mezhepleri milletleri, lisanları ne olursa olsun, bize hepsi eşittir. Yani netice bizim için hep birdir. Cümlesi insan toplumuna mensup birer adamdır. Sosyalizm bakımından hepsi mağdur, kapitalistlerin istibdadı altında ezilmiş, her şeyden mahrum, menfaatlerine zarar veren adamlara karşı dövüşen, bedbaht bir insan sınıfıdır. Sosyalizm onların meşru, tabii ve gerçek savunucusudur»

Sosyalizmin uluslararası karakterini belirten broşür yazarı, sonuç olarak, şunları tekrarlıyor:

«Sosyalist olmak için, önee bir amacı işlemek gerek. O amaç da, üretim vasıtalarının sosyalizm doktrinine uygun olarak elde edilmesidir. Sonra da vasıtayı

elde etmeğe gayret etmeli.»

Dr. Refik Nevzat, broşürün sonunda, eserini okuyanlara seslenmekte, hem teori sahasında, hem de pratik alanda çalışmalarını övütlemetedir.³²

(32) Broşür şu sözlerle sona eriyor: «Eğer bugünkü Hükümete, ancak GERÇEK VATAN DUYGULARIMIZIN MÜCESSEM TERCÜMANI olan şu sözlerimiz tesir ederse bizim için ne mutlulu!»